

5. Студент и преподаватель как субъекты Болонского процесса : [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://bologna.mgimo.ru/documents.php?lang=ru&cat_id=9&doc_id=153 (дата обращения 15.09.2015).
6. Федеральный закон «Об образовании в Российской Федерации». – М. : Проспект, 2013. – 160 с.
7. Шадриков В. Государственные образовательные стандарты высшего профессионального образования и Болонский процесс / В. Шадриков // Вопросы образования. – 2004.– № 4.– С. 5-9.

REFERENCES:

1. The Bologna process and the development of Russian higher education system: [Electronic source] – Access mode: http://bologna.mgimo.ru/documents.php?lang=ru&cat_id=9&doc_id=166 (access date 18.05.2015).
2. The Bologna system: the midway / under the editorship of D.Ed., B. I. Baidenko. – M. : Research Centre for the Problems of Quality in Specialists' Training, 2005. – 353 p.
3. Gladkov G. I. The Bologna process / G. I. Gladkov // Reference to the participants of scientific-practical conference «Academic political science of Russia in national and European aspects». The formation of European higher education space. The tasks for Russian high school. Analytical review. – M. : SU-HSE, 2004.
4. Senashenko V The Bologna process and the quality of education / V. Senashenko, G. Tkach // Alma mater (High School Herald). – 2003. – № 8. – P.8-14.
5. Student and professor as the subjects of the Bologna process : [Electronic source] – Access mode: http://bologna.mgimo.ru/documents.php?lang=ru&cat_id=9&doc_id=153 (access date 15.09.2015).
6. The federal education law «On education in Russian Federation». – M. : Prospectus, 2013. – 160 p.
7. Shadrikov V. State educational standards of higher professional education and the Bologna process / V. Shadrikov // Issues of education. – 2004. – № 4. – P. 5-9.

УДК 612.4.09

ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO MEDICAL UNIVERSITY UKRAINIAN SOCIO-CULTURAL ENVIRONMENT

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Тумофійчук І.Р.

*Ph.D. associate professor
Bukovina State Medical University, Department of
Physiology c. Chernivtsi, Ukraine*

Semenenko S.B.

*Ph.D., associate professor
Bukovina State Medical University, Department of
Physiology, c. Chernivtsi, Ukraine*

Boreyko L.D.

*Ph.D. associate professor
Bukovina State Medical University, Department of care
for patients, c. Chernivtsi, Ukraine*

Roman L.A.

*Ph.D. associate professor
Bukovina State Medical University, Department of social
science, c. Chernivtsi, Ukraine*

Тимофійчук І.Р.

*кандидат медичних наук, доцент,
ВДНЗ «Буковинський держ. медичний університет,
кафедра фізіології м. Чернівці, Україна, Театральна пл., 2*

Семененко С.Б.

*кандидат медичних наук, доцент,
ВДНЗ «Буковинський держ. медичний університет,
кафедра фізіології м. Чернівці, Україна, Театральна пл., 2*

Борейко Л.Д.

*кандидат медичних наук, доцент,
ВДНЗ «Буковинський держ. медичний університет,
кафедра догляду за хворими та вищої мед сестринської
освіти м. Чернівці, Україна, Театральна пл., 2*

Роман Л.А.

*кандидат філологічних наук, асистент,
ВДНЗ «Буковинський держ. медичний університет,
кафедра соціальних наук та українознавства.
м. Чернівці, Україна, Театральна пл., 2*

The resume: The article it is devoted to problems of adaptation of foreign students of medical universities which arrive on training to Ukraine. For optimum adaptation of students in new to them environment, a number of recommendations on the organization of scientific process, leisure is given, advice on creation the methodical recommendations and literatures are formulated.
Key words: problems of adaptation, foreign students, the scientific process, pedagogical adaptation.

Анотація: Стаття присвячена проблемам адаптації іноземних студентів медичних університетів, які прибувають на навчання в Україну. Для оптимальної адаптації студентів в новому для них соціокультурному середовищі, дається ряд рекомендацій щодо організації навчального процесу, дозвілля, сформульовані основні принципи створення методичних рекомендацій і літератури.

Ключові слова: проблеми адаптації, іноземні студенти, педагогічна адаптація.

Вступ. Мобільність – важлива якісна особливість європейського простору, вона передбачає мобільність людей між вищими навчальними закладами та між державами. Саме мобільність та можливість отримання диплому європейського зразка приваблює іноземних студентів у ВНЗ України. А знання іноземної мови полегшує шлях до інтеграції у європейську всесвітню спільноту. Але привабливість конкретного ВНЗ для студентів включає - якість та вартість навчання, вартість проживання, доступність побутових послуг, повагу до європейських та світових цінностей, відсутність між-національних та релігійних конфліктів, відповідність європейським освітніям стандартам тощо [1,2]. Створення відповідних умов вимагає високопрофесійного кадрового забезпечення, належної матеріально-технічної та науково-методичної бази, що дасть змогу підготувати висококваліфікованого професіонала і можливість досягти високого рейтингу ВНЗ в єдиному європейському просторі. Саме можливість інтеграції в світову інтелектуальну спільноту і відносна дешевизна навчання в ВНЗ України приваблює іноземних студентів, кількість яких суттєво зросла за останні роки [3,4].

Аналіз останніх досліджень. Навчання іноземних студентів в вищому медичному закладі вимагає адаптації навчального процесу і вирішення низки питань які виникають при викладанні у англомовних студентів. До проблем, що виникають у викладачів при роботі з студентами-іноземцями, можна віднести наступні:

- недостатнє володіння українською, або російською мовами. Як правило, тільки до завершення третього курсу студенти набувають значний словниковий запас, починають активно використовувати свої знання, спілкуються з викладачем.
- слабка підготовка по профільним та спеціальним дисциплінам (біологія, фізика, хімія та ін.). Тому відсутність об'єму необхідних знань ускладнює використання іноземними студентами загальноприйнятих підручників та посібників, довідників, що застосовуються в медичних вузах України.
- відсутність різниці між формами та методами навчання в українському вузі та відповідними елементами навчання у вищій школі батьківщини студента.
- відсутні навички самостійної роботи. Частина студентів не може конспектувати лекції, працювати з джерелами інформації, аналізувати інформацію великих об'ємів. Вони не вміють, а іноді і не бажать використовувати бібліотечний фонд університету [1,2,5].

Практичні та лабораторні роботи викликають значні труднощі, так як студенти не звикли, а іноді, і не здатні використовувати необхідні матеріали.

Проблемам адаптації більшість дослідників дають наступну класифікацію: соціокультурна адаптація; соціально-психологічна адаптація; педагогічна адаптація.

Під соціокультурною адаптацією розуміють активний процес взаємодії представника іншої культури та життєвого середовища, процес набуття необхідних для життя трудових навичок та знань, засвоєння студентом основних норм та зразків нової оточуючої дійсності, так зване явище «входження в культуру» [2,3].

Під соціально-психологічною адаптацією розуміється вступ іноземного студента в систему міжособистих відносин, налагодження взаємовідносин в групі, формування особистої поведінки в ній.

Педагогічний аспект адаптації пов'язаний, в першу чергу, з засвоєнням норм та правил професійної середовища, пристосування до характеру, змісту та умов організації навчального процесу, формуванню у студентів навичок самостійної навчальної та наукової роботи [1,2].

Аналізуючи та досліджуючи питання адаптації іноземних громадян до умов навчання в Україні, можна сформулювати принципи та напрямки дій зі сторони вищого навчального закладу для сприяння успішному проведенню такого процесу.

Виклад основного матеріалу. Серед іноземних студентів складний характер має урізноманітнення студентських контингентів за віком, рівнем підготовки і мотивацією до навчання. Це ускладнює виховну і адаптаційну роботу зі студентами.

При дослідженні проблеми адаптації слід розділяти викладання дисциплін у багатонаціональних групах, де відбувається контакт двох та більше культур. Безумовно студенти відчувають себе комфортніше в групі співвітчизників. Такі моменти, як однотипність поведінки, світосприйняття регулюють поведінку студентів в групі, підтримують дисципліну допомагають налагодити та впорядкувати

навчальний процес. В той же час, успішне пристосування іноземного студента до нового соціально-культурного життя відбувається завдяки активному спілкуванню з українськомовними студентами.

Позитивний вплив на адаптацію здійснює ділове та емоційне входження студента в колектив, насичене громадське життя в студентському середовищі, активна участь в загальноуніверситетських заходах - таких як підготовка сумісних свят, наукових конференцій, спортивних змагань, музичних фестивалів. Такі події повинні висвітлюватись в засобах масової інформації: на телебаченні, в газетах, що привертає увагу громадськості і полегшує іноземним студентам складний процес адаптації в українське соціально-культурне середовище. Проблема розширення дружніх відносин між студентами повинна стати задачею для кураторів іноземних груп.

В Буковинському державному медичному університеті для успішної адаптації студентів щорічно проводяться святкування днів Індії, Нігерії. Іноземні студенти представляють святкову програму, в яку включені номери з національними танцями, піснями. Щорічно студенти, вихідці з Індії влаштовують змагання з крикету, які проводяться за сприянням адміністрації університету. В спортивних змаганнях іноземні студенти беруть активну участь і виборюють призові місця. Активну позицію займають студенти-іноземці і в науковому житті університету. Показником такої активності є зростаючий відсоток іноземців серед доповідачів наукових конференцій: Буковинського інтернаціонального наукового конгресу, Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених.

Позитивну роль відіграло створення на базі кафедри іноземних мов «English speaking club», на засіданнях цього клубу українські та іноземні студенти розповідають про особливості соціокультурного середовища різних країн.

Святкування за участю іноземних студентів висвітлюються в пресі і на телебаченні, що сприяє толерантному ставленню українського суспільства до іноземців, які перебувають на навчанні в м. Чернівці.

Слід враховувати фактори, які впливають на систему освіти: географічні, економічні, національні, історичні, культурні та релігійні, ті що є особливими для кожного народу. Безумовно, для врахування всіх елементів необхідна відповідна підготовка викладача, його самоосвіта, відповідні знання. Так кожен етнос має свої методи та підходи в педагогічному процесі, які необхідно враховувати в процесі навчання іноземних студентів. Для викладачів, які працюють з іноземними студентами доцільним є проведення не тільки курсів педагогічної майстерності, але й врахування етнопедагогічних концепцій, технологій та методик.

З метою вирішення проблем підготовки до практичних занять в Буковинському державному медичному університеті функціонує середовище дистанційного навчання «Moodle». У студентів є постійний доступ до методичних матеріалів, тестових завдань, відеоматеріалів. З метою успішної підготовки до ліцензійних іспитів проводяться консультації по предметам, які входять до переліку тестових завдань, функціонують комп'ютерні класи, що дозволяє швидко і якісно тестувати студентів. Бібліотека університету щорічно поповнюється англомовними підручниками. Кафедри медичного університету проводять активну видавничу діяльність і англомовних підручників. Кафедри університету оснащені методичними матеріалами для успішної підготовки іноземців.

Починаючи навчання в університеті іноземні студенти стикаються з багатьма проблемами. Багато з них, що не володіють вільною мовою викладання, не вміють відкидати неважливу інформацію та конспектувати зміст основних понять. Для цього іноземець повинен мати високий рівень володіння мовою. Крім того, на лекціях загальнонаукових дисциплін швидкий темп викладання лектора не дає можливість осмислювати слухну мову. Як наслідок, у позанавчальний час вони вимушені самостійно відпрацювати незрозумілий матеріал спеціальності по навчальним посібникам.

З метою поліпшення ситуації у контингенту іншомовних студентів необхідна розробка та випуск ряду методичних посібників, що направлені на вивчення основних понять дисципліни. Фактично це мовні посібники з адаптованими текстами, які необхідні для розуміння та вивчення дисципліни. Значно покращити ситуацію по освоєнню матеріалу допоможуть елементи наочності. Самостійна робота, яка в навчальних планах медичних вузів займає багато годин, повинна визначати конкретні цілі та чіткі питання по темах та розділам.

Процес засвоєння матеріалу значно спрощує наявність у студентів ксерокопій лекцій. Наявність лекційних матеріалів дозволяє підготуватися до лекції, повторити нові слова, терміни, лексичні обороти, що підвищує ефективність засвоєння теоретичного матеріалу, спрощує розуміння дисципліни. Допомога та підтримка іноземних студентів перед викладанням нової теми або розділу – це те, до чого необхідно прагнути при організації навчального процесу. Такий підхід є об'єктивною та сучасною вимогою ефективного проведено лекційних курсів.

Ряд дослідників вважають педагогічний аспект є головним з усіх напрямків роботи [3, 4], так як він надає впевненість студенту та спрощує інші аспекти адаптації. Успіхи у навчанні мотивують вирішення інших питань та проблем соціального та культурного плану, так як підкріплюють головну мету перебування людини в Україні.

Академічна успішність, громадська та наукова активність сприймаються як фактори успішності студентів. З іншої сторони, байдужість, безуспішність, відсутність інтересу до навчального процесу, громадського життя дозволяє говорити про труднощі адаптаційного періоду.

На практичних заняттях з історії України, історії української культури в Буковинському державному медичному університеті студенти знайомляться з особливостями і традиціями української культури і суспільства, що формує повагу і толерантне ставлення. Викладачами секції української мови, як іноземної розроблені по-

сібники, в яких представлені теми, що мають практичне застосування, а саме, спілкування в лікарнях, в магазинах, на вокзалах, що значно полегшує інтеграцію в українське суспільство.

З вищенаведеного можна зробити висновок про необхідність створення ряду умов адаптогенного характеру широкого спектру дії для оптимізації адаптації іноземних студентів до навчального процесу у вищій медичній школі України. Адаптацію слід розглядати як комплексну педагогічну програму, успішність якої визначається багатьма параметрами та критеріями, що дозволяє поліпшити якість навчання іноземних студентів та досягнути найкращі академічні результати з найменшими негативними наслідками.

Висновки. Для включення студентів в навчальний процес куратори і викладачі іноземних груп повинні враховувати: релігійну, соціальну та інші приналежності студентів; піднімати і обговорювати питання по темах, які цікаві даній аудиторії студентів; зацікавлювати та формувати пізнавальну потребу в іноземного студента.

Для успішної адаптації слід враховувати індивідуально-типологічні властивості студентів, які в значній мірі визначаються особливостями їхньої культури, релігії і залежать від успішної соціальної адаптації іноземних студентів в країні, якій вони навчаються. Адаптацію слід розглядати як комплексну програму, успішність якої визначається багатьма параметрами та критеріями, що значно підвищують якість навчання іноземних студентів та дозволяє їм отримати відповідну професійну кваліфікацію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блинова Т.А., Новиков А.В., Руднова Н.Н. Особенности преподавания информатики на русском языке как иностранном в информационном обществе для стран со слабым информационным уровнем в области алгоритмизации и программирования. / Профессионально направленное обучение русскому языку иностранных граждан: сб. материалов Международной научно-практической конференции. — М., 2010. Т. 1. С. 38—46.
2. Довгодько Т. Особливості пропедевтичної підготовки студентів-іноземців та їх психолого-педагогічна адаптація у науковому середовищі вищих навчальних закладів // Реалізація традиційних методів і пошук інновацій в процесі підготовки іноземних студентів в сучасному вищому навчальному закладі : матеріали міжнародної науково-методическої конференції. - Харків : НТУ «ХП», 2008. - 362
3. Палка О.В. Підготовка іноземних студентів вищих навчальних закладів технічного профілю України до вивчення професійної лексики Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 /; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. — К., 2003. — 18 с.
4. Рибаченко Л.І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України. Автореф. дис.канд. пед. наук. — К., 2000.
5. Сладких И.А. Этнопсихологический аспект адаптации африканских студентов в Украине // Проблемы та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць. - Х. : НТУ «ХП», 2008. - Вип. 18 (22). - С. 259-272.

REFERENCES:

1. Blinova T.A., Novikov A.V., Rudnova N.N. Osobennosti prepodavaniya informatiki na russkom yazyke kak inostrannom v informacionnom obschestve dlya stran so slabym informacionnym urovnem v oblasti algoritimizacii i programmirovaniya. / Professional'no napravlennoe obuchenie russkomu yazyku inostrannyh grazhdan: sb. materialov Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii. — M., 2010. T. 1. S. 38—46.
2. Dovgod'ko T. Osoblivosti propedevitchnoi pidgotovki studentiv-inozemciv ta ih psihologo-pedagogichna adaptaciya u naukovomu seredovishch vishchih navchal'nih zakladiv // Realizaciya tradicionnyh metodov i poisk innovacij v processe pidgotovki inostrannyh studentov v sovremenom vysshem uchebnom zavedenii : materialy mezhdunarodnoj nauchno-metodicheskoy konferencii. - Har'kov : NTU «HP», 2008. - 362
3. Palka O.V. Pidgotovka inozemnih studentiv vishchih navchal'nih zakladiv tekhnichnogo profilyu Ukraini do vivchennya profesijnij leksiki Avtoref. dis... kand. ped. nauk: 13.00.04 /; In-t pedagogiki i psihologii prof. osviti APN Ukraini. — K., 2003. — 18 s.
4. Ribachenko L.I. Pidgotovka inozemnih studentiv u navchal'nih zakladah Ukraini. Avtoref. dis.kand. ped. nauk. — K., 2000.
5. Sladkih I.A. EHtnopsihologicheskij aspekt adaptacii afrikanskih studentov v Ukraine // Problemi ta perspektivi formuvannya nacional'noї gumanitarno-tekhnichnoї eliti : zb. nauk. prac'. - H. : NTU «HP», 2008. - Vip. 18 (22). - S. 259-272.